

ARANYOSVIDÉK.

Torda-Aranyosmegye közigazgatási, közmivelődési, társadalmi heti lapja és a Torda-aranyosmegyei gazdasági egylet hivatalos közlönye.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre 6 frt
Fél évre 3 frt — kr.
Negyed évre 1 frt 50 kr

Megjelenik minden vasárnap.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

K. WERESS SÁNDOR.

Szerkesztői szállás és kiadóhivatal, Hiduteza 32.

H I R D E T É S I D I J.

Arszabály szerint.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Tordai oskolánk.

Ha szegény vagy, ne tanulj, hanem maradj az eke- vagy apád mestersége mellett, szánts, vess, furj, faragj mint apád, nagyapád tették... Ez lett a jelszó mióta tordai gymnasialis aloskolánk részben polgári fiú oskolává alakult.

Ez eszme különben a közoktatásügyi intéző körökből indult ki, s nem lehet tagadni, hogy van benne némi igazság, ha tekintjük a nagy számú szellemi proletariatus és ezt léptenyomon személyesítő Sanyaró Vendeleket.

A szellemi proletariatus fejlődését mindenestre meg kell akadályozni; de egyet feledtek tekintetbe venni, azt t. i. hogy a mi erdélyi viszonyainkat még a régi Bach-rendszernek sem sikerült egy kalap alá vonni a Magyarországiakkal. Ott a 3—400 holdas paraszt gazda nem ritka, nálunk az alig 50 holdas birtoku nemes ember nagyságos urnak hivatja magát. A vagyoni viszonyok különbsége igen szembeötlő. Ott nagyobb a vagyonosság, itt általánosabb az értelmi képzettség.

Van nekünk egy polgári aloskolánk. Egész megyénkben az egyetlen, melynek az a sorsa, hogy csak multjára lehet büszke. A legújabb kimutatás szerint 217 tanuló tanul benne, ebből 50 unitárius, a többi más vallásfelekezetű, tehát ebből látható, hogy jelen soroknak nem czélja a felekezetiesség előtérbe tolása.

És ez az oskola, melyben egy előtünk álló múlt századi emlék-irat szerint már ezelőtt 100 évvel 300 tanuló tanult, s mely ezelőtt 200 évvel főiskola volt, ma nem egyéb alsó polgári oskolánál, melyben ha végeznek az ifjak csak is pótvizsgával vétetnek fel más iskolák felsőbb osztályába.

És ez azóta van, mióta ha akarjuk polgári oskola, ha akarjuk gymnasium. Elértük azt, hogy a ki teheti még a IV-ik osztályból elviszi gyermekét, mert tény, hogy az itteni eredmény nem áll arányban más oskolák hason osztályai képesítésével.

Távol legyen tőlünk, hogy valakire czélozni kívánnánk, csak konstatáljuk a szomorító tényállást. Pedig ezen oskolának missiója volt úgy a multban, mint a missiója van a jelenben.

Volt idő, mikor a katonafogdosás járta és s katonáskodás nem a mai 2 év volt, hanem elvitték az ifjat, kiszakították családjából, távol tartották 10 évig, sőt tovább, s mikorra haza került el volt szokva a munkától, lett belőle faluja átka. De volt intézkedés arra, hogy a tanulót nem vitték el. Özönlött is oskolánk falai közé az ifjuság, s lett akár hányból községe, városa, megyéje büszkesége. Ezt újabb kiadásban, még az ötvenes években is láttuk. De itt van a volt Aranyosszék, ez a szerencsés gondolattal ide helyezett magyar méhkas, mely rajaival fentar-

totta s fenntartja megyénk magyarsága nagy részét. Ebben az iskolában tanultak századok hosszú során keresztül; ez az oskola nevelte őket, tanította szeretnit istenét, felebarátját, s mindenek felett megtanította arra, hogy küzdje fel magát az életben. Behozta fiát az aranyosszéki 5—10 holdnyi földdel bíró székely, minden szombaton beküldte neki a tarisznyában heti élelmét és a fiú így élmezve, akár hányszor vagyonosabb szülék gyermekeit szolgálva tanulatott mindaddig, míg a III. gym. osztályig emelkedett, s akkor, már megélt, mert tanítványokat biztak rá, azután övé volt a világ. A mint Kolozsvárra ment a felsőbb osztályba, hasonló viszonyok közt képessé lett az oskolák elvégzésére. Minél jobb tanuló volt, annál inkább pártfogolták és ennek a rendszernek köszönhetjük városunk és megyénk legtöbb képzett emberét.

Ma mindez másképp kezd alakulni. A tanuló már az első polgári osztályban diák. Már ekkor nincs külön privát tanítója, hanem az egész osztályt egy köztanító tanítja. Husz-harmincz tanítvány egy óra alatti privátátzatása képzelhetni minő eredményt szülhet. A legújabb értesítő szerint egyes tanárok szép összegeket vettek be magántanításból. Ez határozottan visszaélés; mert egy tanárnak olyan ellátása kell legyen, hogy ne szoruljon magán tanítóságra, mert ezzel egyfelől tekintélyét rontja, másfelől a vagyonosabb fiuk iránti kedvezés részrehajlást szülhet.

AZ „ARANYOSVIDÉK” TÁRCZÁJA.

Barátaimhoz.

Csak szidjatok, csak szidjatok barátim,
Hogy munkaközt folyik le életem:
Hogy görnyedezve halvány mécesménél
Ülök, gyakorta hosszas éjjeiken;
Csak szidjatok, hogy nem megyek mulatni,
Hogy zárkozott mogorva is vagyok —
Nem értitek ti a szegény keservét,
„Barátim, ti csak mulassatok!”

A gazdag könnyen tér nyugodni este,
Nem ismeri a bút, a gondokat:
De a szegénynek a megélhetés is
Ezer keserves kinos gondot ad.
Mulatni vágnak, élvezet keresnek
S az élv után pihennek a nagyok
Nem értik meg ők a szegény keservét:
„Barátim, ti csak mulassatok!”

Alig van egy, kinek eszébe jutna,
Midőn az élv után pihenni tér,
Hogy addig, míg mulat, sok éhezőnek
Mi jólesnék egy kis falat kenyér;
Miért törödni még a szenvedőkkel?
Midőn vidáman telnek a napok,
Nem értitek meg a szegény keservét:
„Barátim ti csak mulassatok!”

Ne szidjatok, pihenni vágyom én is,
Ha majd reám borul a szürke hant;
S a sir fogad be csendes mély ölébe,
Oly édes lesz nyugodni ott alatt . . .
Feledve lesznek ott a szenvedések,
A végig küzdött óriás bajok,
Pihenni térek — érzem — nemsokára . . .
„Barátim, ti csak mulassatok!”
Zoltán Gyula.

Kanyaró Ferencz könyvéről.

Az „Unitáriusok Magyarországon, tekintettel az unitarismus általános történetére.”

Ez alatt a czim alatt jelent meg nemrégiben egy derék könyv Kolozsvárt Lehman és Báldi kiadásában, ára 1 frt 60 kr. A nagybecsű vallás-történelmi munkát Kanyaró Ferencz, kolozsvári unitárius gymnasiumi tanár írta. 229 lapon tárgyalja ezt a czimet, s nagyobb részét csak a 16. 17-ik századbeli magyar unitarismus története teszi. A jó készütségű fiatal szerző nagy szolgálatot tesz e könyvével az igazság keresésében legközvetlenebbül az unitáriusoknak, kiktől, minthogy kevesen vannak, kevés mű jelenik meg a könyvpiaczon, nóha egyh. érdekek megkivánná, de távolabb is érdekli e mű az egyház-történelmet, s a magyar tudományos irodalmat.

A könyvről elismerő dicséretöket, elmondották volt úgy a kolozsvári, mint a fővárosi ujságok, de dicséretet sokszor sok mindéről mondanak, sok férczmunkáról és compilációról. E könyv azonban nem compiláció. Kanyaró, minthogy módjában is állott, vas szorgalommal kutatta át sok könyv és levéltárnak rengeteg poros aktáit. Így jutott el arra az eredményre is, hogy csaknem e jelzett könyv megírásával egyidejűleg készítette el Zrínyi-nek, a költőnek egy ismeretlen irod. munkájáról írt kritikai művét. Jelen könyv is sok eddig ismeretlen dolgot tartalmaz, főleg a 16. és 17. századbeli unitarismusról a Duna és Tisza vidékén. Sokat tesz szerző e téren az igazság felderítésére, s igazságot szolgáltatni kíván elfeledett nagyjainknak, jogos érzettel zárja be könyvét e mondattal: „... egy lapot kérünk tudósaink és vértanuink számára a magyar nemzet művelődésének történetéből!”

Eddigi könyviróink csakugy véletlenség-ből talán, vagy tudatlanságból, avagy talán készakarva könnyű lelkiismerettel átsurrantak könyveikben az unit. hitvallású írókon a lelkiismeretbeli szabadság hirdetőin.

Kanyaró megmutatta, hogy érdemes ez emberekkel foglalkozni, s hogy az unitarismus eszmék felszínre jutása, küzdelme és diadala nem véletlen, hanem benne gyökeredzik magának Jézusnak tanításában.

Aztán a polgári iskola tanítási rendszere is ellenkezik a gymnasialis rendszerrel. Vannak tantárgyak, mint a számtan, hol azt tanulja a IV.—V.-ik polgári osztály, mit a gymnasialis rendszerénél a VII-ik osztály. Ez helyes lehet, a hol az alsóbb polgári osztályból a felsőbb polgári iskolába megy át a tanuló. De hát mi egyetlen tanulót sem tudunk, ki ezt tette volna; hanem a ki tovább akar tanulni, megy a gymnasialis felsőbb osztályokba, s az eredmény az, hogy nem mérközhetik a hasonló osztályt végzett gymnasialis iskolabeli tanulókkal, s küzködni kell tanulói pályáján keresztül.

És mindezekhez járul az, hogy kivészőfélben van a régi jó szellem úgy a tanítók mint a tanulók között. Még mi is emlékszünk a belső székelőföldről kijött tanulóra, a kit apja ide hozott, 6—8 évig tanult itt a nélkül, hogy hazuról segélyezve lett volna, s ma előkelő állásu miniszteri hivatalnok.

Ez állapotok indították megyénk közigazgatási bizottságát arra, hogy felirjon a közoktatásügyi miniszteriumhoz s indítványozza, hogy polgári iskolánk gymnasialisá, s az eddigi V. osztály még egy osztálylyal szaporítva VI. osztályu algymnasiummá legyen.

Hogy mi lesz az eredmény, közelebbről megtudjuk.

Időszerűnek láttuk a kérdést most szellőztetni, midőn az unitáriusok zsinatja Toroczkón ma nyílik meg. Ajánljuk az egyházi főtanácsosok figyelmébe annál inkább, mert néhány év múlva a szerződés az állammal lejár. Jól tudjuk, hogy nem vagyunk fináncziális tekintetben oly helyzetben, hogy a megkivántató tanári erőt fentartsuk, de hát „est modus in rebus.“ Figyelemre méltónak tartjuk e kérdést annyival inkább, mert már hallottunk hangokat emelkedni, egy egészen külön állami gymnasium felállítása iránt.

Egyidejűleg örömmel üdvözljük a zsinati tárgysorozat azon pontját, mely a kolozsvári unitárius főiskola további

kiépítését czélozza. E nagy fontosságú vállalatot vidékünk egyhangulag pártolja, már csak azért is, mert a kolozsvári unitárius főgymnasium az egyetlen, mely nem zárja el pótvizsgákkal magát, aliskolánkból oda menő ifjúságunk elől.

K. Weress Sándor

A tordai kisegítő-takarék-pénztár jubileuma.

Szép és megható ünnepélynek voltunk f hó 20-án tanui: a tordai Kisegítő-Takarék-pénztár ünnepelte 25 éves fennállásának és vezérigazgatója Volf Gábor 25 éves igazgatóságának jubileumát.

Mielőtt az ünnepély részleteinek ismertetésére térnék át, nem tehetem, hogy a jubilearis gyűlést megnyitó elnöki beszéd alapján, lehető röviden a pénztárat multjából a következőket föl ne említssem:

A pénztárat, a mely első volt, mint ilyen Tordán, 1866. auguszt. havában alakult; alakulását hosszas fáradság és kitartó nehéz küzdelem előzvé meg, a melyből különösen akkori törvényszéki főbíró Székely Elek vette ki a maga részét, társul csatlakozván hozzá, a többi 19 alapító is, a kik közül jelenleg már csak öten élnek még; névszerint: Volf Gábor, Bogdánffy Dániel, Szentpéteri Antal, Osztián Kistóf, Lengyel Ádám. Az intézet működése meglehetősen csekély pénzzel kezdetett meg, s daczára ennek az első évi forgalom mégis kielégítő volt, mert az 21475 frt 74 krt tett, a mely már négy év múlva 426.736 frt 43 krra nötte ki magát, hogy a mult évben aztán 1.495.405 frt 31 krra emelkedjék.

Az intézet hatásköre egyelőre a város területére volt szorítva csupán. Azonban midőn 1869-ben a főkormányzszéki rendeletnek megfelelőleg, a városi keblí árvái és más őrszere rendelt pénzek is itt kezdetek elhelyeztetni, elég forgalmi tőkével rendelkezvén, nem késétt működési körét egész akori Tordamegyére kiterjesztetni. Az intézet azonban nem csak saját anyagi érdekeit tartotta szem előtt, hanem arra is ügyelt, hogy erejéhez mérten a humanitás terén is életjelt adjon magáról. S életjelt adott akár hányszor; hiszen az Emkének és a Székely Közmuvelési egyletnek alakulás idejében nem késétt alapító tagjává lenni; s nem késétt kisebb áldozatokkal is akár hányszor kimutatni a közügy iránti szeretetét és érdeklődését. E mellett — igen természetesen — nem felejtkezhetett meg saját tisztviselői jövőjéről sem; s hogy ezt a maga

részéről is némileg bár kiztosítsa: az 1888. évben nyugdíjszabályzatot készített s ezzel a nyugdíj intézménynek a maga kebelében is életet adott.

Ezek után térjünk az ünnepély rövid leírására.

Az ünnepély d. u. 1/2 11 órakor a vármegyeház dísztermében — meglehetősen nagy számu női és férfi közönség jelenlétében — vette kezdetét; itt volt zöld girlandok között fölállítva az igazgatónak leleplezésre váró arczképe, a mely Sikó Miklós sikerült munkája.

Elnök Szigethi Sándor a díszközgyűlést hosszabb beszéddel nyitotta meg, egy rövid visszapillantást vetvén a pénztárat ismerttettem multjára; a mely után intézeti titkár olvasta fel az igazgató választmány jelentését, a melyet nevezetessé tesz az annak révén tárgyalt és elfogadott két nevezetes indítvány, a melyek által az intézet jubilearis ünnepélyét örökre emlékezetessé tette. E két indítvány egyike, hogy a tordán felállítandó szegények menyháza javára 500 frtos; a másik: hogy az építendő vármegyeyi közokház javára szintén 500 frtos alapítványtétel határozatott, elvben elhatározatván e pénztárat számára egy a város díszítésére is szolgáló háznak is az építése; a mely tervnek a mielőbbi valósitása az igazgató-választmányra bízott.

Az éljenzéssel fogadott előterjesztés után Nagy Balázs pénztárat titkár tartott beszédet az ünnepelt igazgatóhoz; jellemezve benne azokat a vonásokat, a melyek 81 éves, de azért még ifjúi erőben levő Volf Gábort úgy a tarsadalomban, mint a pénztárat körében mindig tisztelté és becsülté tették. A mikor pedig a szavak o láig jutottak szép beszédében, hogy elmondhatta: „leplezett azczképről, a melybe a festő művész ecsete lehelte életet, vonuljon félre a lepel“... s a lepel lehullott, a közönség között kitört a szünni nem akaró tapsvihár, a mely után a meghatottság igazi hangján mondott köszönetet az ünnepelt igazgató a kitüntetésért, igérve, hogy a kitüntetés viszonzásául jövőre nézve sem ígérhet egyebet az egyenes utnál és a becsületességénél. Mire újra felhangzott az éljen, a taps.

A jubileumi ünnepélyt ezután az elnök rövid szavakkal zárta be.

Az ünnepélyt a „Korona“ vendéglőben rendezett díszebéd követte; a hol, hogy a jó ételleket, a czigány zene mellett, az elmondott toasztok is nagyban fűszereztek — gondolható.

n.

Megemlíti könyve elején, hogy a mai unitarizmus nem teljesen egy ugyan az első kereszténységgel, de legközelebb állanak egymáshoz éppen a két legsarkalatosabb tárgyban: Istenre és Krisztusra nézve. Egy istent tanítottak Jézus és az apostolok. Azután csempezte be a Philó philosophiája a „Logosz“ okoskodásával a második istent, azután találta ki a máskét afrikai keresztény; Tertullian és Athanasius a harmadikat s megpecsételték a „trinitast“, mely később Mária anyával négységre emelődött.

Két antiochiai ember: Samosatai Pál és Arius volt az unitarizmus hirdetője az első századokban: 600. esztendeig küzdve, bár és üldöztetve elég erős lábon állott-e tan. Küzdve, mert az első egyetemes zsinat Nicéában 325-ben elkárhoztatta az arianizmust, az erőszak nyomására csak öten maradtak meg a lelkiismeretbéli tan mellett, ezt az ötöt is Illyriába száműzték, a mai Magyarország határára; s a császár egyenes parancsára kimondta a hires zsinat a Krisztus istenségét, s aláírta a szentháromság hitvallását, vagyis szerzőnek a satira peneczelusával metsző szavaival: „Ez az első egyet. Zsinathozta helyre, a mit Jézus és az apostolok elmulasztottak, t. i. az egyisten helyébe a háromságot állította.“

Majd a másik, a jeruzselemi zsinat az

Arius hitvallását fogadja el. Arianusok lettek a nyugati és keleti góthok, burgundok, alánok, wandalok, svévek, kelták, gepidák, longobárdok, rugiak, herulok, quadok, helveták, bászok, katalónok, s a frankok nagy része, sőt a szigetvilágba, Angliába is behatolt e „méreg.“ Kodvig francia király üldözi, Nagy Kár. elnyomja őket a római pápával egyetemben.

Majd Pannoniában, a mai Magyarország helyén sorolja fel az arianus féle püspökségemelyek Valens kelet római császár szabadelvű uralkodása alatt virágoztak. A hún-áradat söpör el mindent... csupán Rómát kiméli meg pápaságával. S ha a húnok söpörték el az említett nemzetekkel együtt az arianizmust, ugyancsak ők őrizték meg az erdélyi hegyek között az egyisten hitet, ha a székelyek a húnok utódai.

Erdély klasszikus földje az unitarizmusnak. Ennek történelmét ismerjük is jobban. De hogy mily hullámveréseket csinált az unitarizmus a királyhágon túl is, nagy Magyarországon, főleg Tolna és Baranyamegyében a 16. és 17. században, arról ad hű képet a munkás szerző könyve, a magán és hivatalos okiratok fáradhatatlan tanulmányozása után. Pécs volt egyik főfészke az unitáriusoknak, hol a mult században egy másfélezeréves ritka becses emléket fedezték fel az ős arianus kereszténységnek, a kápolnában, az n. u. „arianus keresztet“ vagy szt., Krius monogramot.

A IV. fejezet megragadóan szép, noha sokan ezt itélik el, kiknek érdekök úgy kívánja, kikre az igazság sujtólón hat. A fejezet tételei a következők: „Ujkor előhajjala. Luther. Zwingli és Kálvin. Kálvinisták, mint a protestantizmus jezsuitái. Kálvinizmus és az unitáriusok. Az unitarizmus uttörői. Servét Mihály élete és működése, Servét és Kálvin. Kálvin áruháza. Servét a siralomházban. Halála és apotheosisa.“ Élesen, de igazságosan jellemzi Kálvint a hitéhez makacsul ragaszkodó hatalmast, ki borzasztó gyilkosa lesz Servétnek. Mindenik szavát a megdönthetetlen okiratok támogatják. Lehetetlen azonban jó történetírói érzeke mellett is a szerzőnek alanyi sarcasi musra hajló indulatát ki nem érezni. De hol az a száraz krónikás is, ki „én“-jéből egy két megjegyzést oda ne vessen?... Ezért támadták meg ezt a fejezetet — de csak a Kálvin szellemi örökösei a kis Genfben — Debreczenben, Sárospatakon stb., kiken a történelem fonala csakugy végigviszi a Kálvin-karakterisztikont, mint a hogy kimutatva látjuk azt a Kanyaró könyvében is.

Azután az erdélyi unitarizmusról beszél, az udvarról, s Blandrata Györgyről stb. Dávid Fereczról láthatólag keveset szól, kinek élet-történetét terjedelmes könyvben írta volt meg Jakab Elek.

1566. márczius 15-én irták alá Tor-

Szinbáz.

Zoltán Gyula szintársulata jobban megérdemelné a pártfogást, mint a minőben részese. Hallatlan az, hogy míg a csepürágó dróton tánczó, izetlen vicczeket szóró komédiás trupp „telt ház” előtt tartja előadásait, addig a magyar színészet, majdnem inségre legyen kárhoztatva a n. é. közönség részvétlensége miatt. Pedig Zoltán és társulata mindent elkövet, hogy a közönséget kielégítse. Társulata kitűnő tagokból áll, sőt mondhatni, hogy kivétlenülben egy sincs.

Szombaton a „Becsület” kevés számú közönség előtt lett játszva. Kitűnő szabatos előadás, a szereplők valamennyien ösmerik feladatukat elannyira, hogy a közönség frenetikus tapsai igazán megérdemlettek voltak.

Vasárnap két előadás kevés jövedelemmel. „A vén bakancsos és fia a huszár” délutáni zóna előadásban, este „Tyukodi Lőrincz és familiája” jó előadásban. A közönség kitűnő mulatott Tyukodi uram-keservein.

Kedden „Kölcsönkért feleség” diszelőadásban, ezt megelőzte a magyar himnus elénekélése; s a mi hallatlan a közönség oly rideg maradt nemzeti dalunk gyönyörű akkordjai után, hogy bár egy hang sem tört ki ajkán. A mikor a bukfenet vető komédiás frenetikus tapsokat „arat”, akkor azt hisszük, egy gyöngye „éljént” legalább megérdemelné nemzeti dalunk is.

Szerdán „Zsidó hősvéd” ment volna, ha közönség lett volna, azonban sajnos, az előadást nem lehetett megtartani, nem lévén kellő publikum.

Csütörtökön „Rokkant huszár” és „virág-fakadás” adatott meglehetősen számú közönség előtt.

Tövelgyi, Vámházi, Zoltán és Kisspálffy, előbbi Ferencz és utóbbi Lajossa jó volt. Szűcs Margit és K. Szabó Etelka csinosan alakítottak P. Szathmáry Szusza ma mutatta be magát először közönségünknek, kedves érzései magyar dalai hatottak, hangjával ügyesen tud elbánni és kedves alakítása valóban meglepő. Demény Albert kántora, Bácskay kisbírója nagyban emelték a teljes sikert.

Munay „Virágfakadása” reményen felül kitűnő előadásban lett bemutatva, nem hiába: kitűnő kezekben volt minden szerep. Tövelgyi Margit Nelije, Rajz Odón, Laczija kritikán felül áll. Sárközy a papucs hősök mintaképe volt, míg Sárközyné igen jól alakította a nyelvet és szigorú mamát.

Zoltán szintársulata megérdemelné a közönség pártfogását, mert küzd, fárad édes anyanyelvünk, nemzeti irodalmunk terjesztéséért, hazafias dolgot végez, a mi, azt hisszük, hogy túlán valamivel több a csepürágásnál!

Julius.

H I R E K.

— A király ő felsége születésnapját, valamint Szent-István napját városunk is nagy számmal ünnepelte meg, a

dán minden vérmélkül az egy igaz istennek tiszteletét, „új ugart szántva és magot többé tövisébe nem vetve.”

A következő fejezetekben nagy részletességgel van előadva az unitarismus elterjedése azokon a vidékeken, hol most hire pora sincs.

Erdély északi- és nyugoti részén, kővár-középszolnoki és kraszna-szathmári kerületeken a Szilágyban, Ermelléken és Szathmárvidéken Huszt és Nagybányán esperesti székhelyek voltak; sőt legelőször Debreczenben, a magyar Genfben tűnik fel az unitarismus Köröspeterdi Arany Tamás apoltolságával, de Melius, a magyar Kálvin gondoskodott, véres cikkelyekről s hamar bedugta a syáját a kisebb apostoloknak, de Dávid Ferenczet nem hallgattathatta el a nagy-váradai hires disputation; később azonban ő is martyr lesz.

Dasilius apostól Békés, Makkó, Temesvár és Simándot hódítja meg. Temesvárt Karádi Pál az unitárius püspök, kinek korát meghaladó magas szellemi tehetőségéről, irodalmi működéséről nagy szeretettel foglalkozik szerző.

Erdélyben elnyomja az unitarismust a kath. Báthory István, az alföldön, pd. stul a Dunán a Kalvin-Melius-féle cikkelyek erősödnek. Itt Dávid Ferencz hal meg megdöb-

piaczon világitás volt, különösen a főispánunk lakóháza, a pénzügyi hivatal, a kir. törvénysz és a várnagyeháza voltak szépen k világitva, a piaczon a zene-együtjátzott szebbnél-szebb darabokat nagy közönség je enléteben. Másnap a piaci róm kath templomban diszisteni tisztelet volt, a hol a vármegye tisztikara főispán gróf Bothlen Géza vezetése alatt a kir. tvsz. a kir. pénzügyigazgatóság és a városi tanács képviselve volt. Az ünepe ly betetőzését, az ő felsége a király születésnapján tiszteletére a főispán által adatott diszebed nyerte meg. A kedélyesen lefolyt ebéden, — a hol 80-an voltak jelen — az első poharat a főispán emelte, ő felsége a király boldogságáért. A második pohárköszöntést Zalai Tamás ezredes mondta magyarul, többször nyilvánítva benne, a hadsereg és polgárság békés egyetértését. A kedélyes ebéd, melyet a cigányzene is nagyban fokozott, csak délután 3 órakor ért véget.

— Az angol utazó-nők. Miss Margaret Flötscher (Oxfordból) és Miss Rose Le Quesne (Yerseiből) aug. 19-én, szerdán érkeztek Brassóból, minden előleges értesítés nélkül városunkba, Tordára, hol az Emke elnöksége, az indóháznál az uti terv szerint jelzett napokban már több izben testületileg várta. Ezuttal értesítést nem kapván, csak a „Korona”-szálló vendéglőnyéből fedezte fel megérkezésüket a figyelmes rendőrkapitány, ki addig is, míg az Emke elnökségét értesíthette, maga kalauzolta a sóbányába el, a fogházban a szalma-kalapot is bemutatva és úgy a nők, mint kísérelők: dr. Szádeczky Gyula tanár egy-egy csinos szalma-kalapot vásároltak. Az Emke elnöksége értesítve megérkezésükről, a tordai hasadékok meg szemlélésére kalauzul Dindár Bélát kerte fel, ki a tordai hasadékok utjának készítésével és feügyeletével a megye részéről is meg van bízva. Az angol nők el voltak ragadtatva a tordai hasadékok természet-i szépségeitől, vázlatokat vettek fel s még az napon Toroczóra utaztak, hova az Emke a főszolgabírónak távirati felkérését küldött a népviseletek bemutatása végett. Toroczóról Marosujvárra mentek, de kissé tulsietve; mert e helyek mindenike megérdemelné egy napi megtekintést.

— Eppen most jelent meg Pálfi Karoly volt tordai polgári isk. igazgató és tanító-testületi elnök felett tartott emlékszed Irta Kanyaró Mihály, várfalvai állami iskolai tanító. Kapható az unitáriusok zsinati gyűlése alkalmával Toroczkon és Tordán Harmath József könyvkereskedésében. Az érdekes kis fizetett megegen ajánljuk az ismerősök, barátok és érdeklődők figyelmébe.

— Szives tudomásul. A színelőadások tegnapról fogva a régi kaszinói helyiségben tartatnak, a közönségre való tekintetből, minthogy a liget távolsága is akadályul lehetne a megjelenésre. Színekerülnek: vasárnap a „Papagénó” Énekes vigjáték, zóna előadással, hétfőn: a „Huszárszerelem”, kedden: „Ingyenélők”, csütörtökön: „Két nő férje”, pénteken: „Postás Klári” új darab zóna-előadással, szombat: „Hozomány nélkül.”

bentő tragikusan, ott Alvinczy Gy. Kálvinnak Servétről irt munkájában Meliusnak az unitáriusokra vonatkozó hitvallásaiban van az a törvény, hogy: „Isten igéje azt rendeli, hogy Svájcban megégessék, Magyarországon pedig fölakasszák a Kálvinista püspökök az eretnek unitáriusokat.” És úgy tettek ott és itt.

Legderékabb részét teszik a könyvnek a 14, 15, 16, 17 és 18-ik fejezetek, melyekben Pécsnek és vidékének unitárius története van előadva oknyomozó kutatással, kellő szakismerettel és nemes ambícióval. Minthogy a sirokból van itt föltámasztva, sok unit. apostól s az unitarismuskak elfeledett története. Megható kis történet a pécsi disputatio története. Mint remegnek a kálvinista egyház hivei az unitáriusok közé menni, holott semmi bántódások nincsen, a magyar vendégszeretet nemességén kívül, s mily bátran mennek ezek amazokhoz, pedig könnyen a felakasztott Alvinczi példájára juthatnak.

Az utolsó (19-ik) fejezetben megtanuljuk azt, hogy miként alakult meg az unit. viszonyoknak mai arculata.

Eltűnt, elenyészett minden, csupán a székelyhegyek között maradt meg az egyisten-ség vallása, s „tengereken túlról jönnek tudós férfiak, kik a törhetlen székelyt üdvözik a

— Dr. Sztterényi József iparfelügyelő, folyó hó 21-én meglátogatta a polgári iskola helyiségében berendezett ipartanfolyamot, a hol a szorgalmasan folyó munkálatokat megkintve abbéli reményének adott kifejezést, hogy a magas ministerium jövőre egy hasonló tanfolyam rendezés hez járulni fog, s oda fog hatni, hogy a tanfolyam jövőre jobban rendeztessek be a szög égeleto mintákkal is.

— A n.enyedi iparos ifjak önk. és betegsegélyző-egyletének vegyes-dalszakosztálya e hó 23-án (vasárnap) d. e. 8 órakor érkezik meg városunkba, a tervezett műkedvelői előadással és tánczczal egybekötött dalestélyt megtartandó. — Mint halljuk — a fogadtatás impozáns lesz. Az állomásnál Tóth Ferencz titkár fogja őket üdvözölni, mire a helybeli zene-egylet és iparos dalárda is egyes darabokat elő ad. Ezután lesz a bevonulás az iparos egylet zászlója alatt. Az egylet helyiségében Pozsoni Antal e'nök fogja a vendégeket fogadni, s azután ki-ki el fog szállásoltatni a helybeli rendezőség által. Este 7 órakor kezdetet veszi a dalestély, mire a t. közönséget szivesen látja a rendezőség.

— Hangverseny. Heltmann Lajos helybeli lutheránus lelkész és állami polgári fiu- és leányiskolai zene-tanár folyó év szeptember hó 2-án a volt és jelenlegi tanítványainak egy részével jótékonycélu hangversenyt rendez. Volt tanítványai közül Nagy Ilona k. a, jelenleg a budapesti zeneakadémiának jeles növendéke, Damokos Andor szolgabíró úr s ifj. Wolff Gábor úr közreműködését volt szerencsés megnyerni. A részletes program még nincs kibocsátva, de tudomásunk szerint felolvasás és szavaltat is lesz. A hangverseny tánczczal lesz egybekötve, a mely körülmény minden esetre oda fogja vonzani a tánczravágyó fiatal-ságot is. Miután tudomással birunk a derék tiszteletes úr szakképzettségéről, valamint lelkiismeretes és odaadó munkásságáról, melyet úgy a zongora, mint a hegedű és ének terén tanítványai kiképzése végett kifejt és olvasóink közül is bizonyára igen sokan ebben a tekintetben őt ismerik, nem tudjuk eléggé és felesleges is lesz talán a n. é közönség figyelmét e minden esetre kiválóan érdekesnek ígérkező estélyre felhívni.

— Eljegyzés. Binder Ferencz helybeli pléhműves e hó 10-én jegyezte el özv. Fehér L-né kedves leányát Olgát. Sok szerencsét kívánunk az új frigykötéshez.

— A helybeli izr. iskolában az előadások az elmúlt tanév utolsó harmadában vették kezdetüket, az évi zárvizsgálat még csak folyó hó 27-én délelőtti 8 órától kezdve fog megtartatni, félkéretnek a szülők gyámok és a tanúgy barátjai, hogy minél számosabban jelenjenek meg.

tiszta kereszténység, az igaz prtestantismus legrégebb képviselőiként.” Legrégibb, mert Erdély-Hollandot egy évszázaddal előzte meg a vallásszabadság kimondásában és a klasszikus Swájcot messze felül haladta az igazság bátor és őszinte keresésében.

S volt e hatása az unitarismuskak? volt. Megváltoztatta a közbeszéd stílusát. Ki beszél most így: „istennek szent halála?” akár kath. akár kálvinista. S a művész bármelyik valláson van, az unitarismus Kristusát festi le.

Az elődázhatatlan becses könyv a történelmi érteken kívül szerzőnek jártasságát tanusítja a magy. irod. történetben, s a magyar nyelv helyes használásában. Világos, mondhatni népies stílusa könnyen érthető, s az első helyekért versenyez.

A könyvben van Servét Mihálynak, Blandrata Györgynek és Socini Faustusnak arczképe és két jelvény.

Végül csak azt említem meg, hogy akár a történelmet, akár az irodalmat, akár csak vallás történelmet szerető ember asztalán, jó ha nem hiányzik ez a könyv is; az unitárius papok asztaláról pedig nem szabad hiányozni.

Borbély György.

— Felülfizettek. Folyó hó 19-én a zene-egylet, nyári tánczvigalma alkalmával Weress Ferencz, törv. jegyző 40 kr. Kondort Mózes 20 kr. Lánosi Gyula 40 kr. Dániel Imre 40 kr. Hermán János 40 kr. Horváth Sándor 20 kr. Timbus József 40 kr. Timbus Albert 40 kr. Torniska Imre 5 frt Szabó Ferencz. főszolgabíró 80 kr. Damokos Andor 40 kr. Holitska Dezső 70 kr. Velmann Frigyes 40 kr. Tóth Miklós 40 kr. Miron Kajetán 40 kr. Nagy Miklós 40 kr. Nagy Olivér 40 kr. Dr. Pap Sámuel 10 frt. Tóth István 50 kr. Némethy József 20 kr. Ferenczi Árpád 40 kr. Dr. Horváth Miklós 40 kr. Dániel Károly 40 kr. Bardocz Ferencz 1 f. 40 kr. Sulutz Dénes 40 kr. Borza Zsigmond 20 kr. Fodor László 40 kr. Veress Ferencz, állatorvos 1 frt 40 kr. Bogdánfi Ödön 40 kr. Székely N. 20 kr. Dulló János 20 kr. Tóth Olivér 40 kr. Körmenyi Oszkár 40 kr. Suplák N. 40 kr. Bernát Antal 40 kr. Id. Balla József 20 kr. Kimpel Antal 20 kr. Ábrahám N. 80 kr. Amirás Géza 40 kr. László Endre 40 kr. Kovrig János 50 kr. Bogdánfi Lajos 40 kr. Jenei Sámuel 20 kr. N. N. 40 kr. N. N. 40 kr. Hollender József 1 frt. N. N. 80 kr. Weress Sándor, ügyvéd 60 kr. Fekete Lajos 40 kr. Dániel József 40 kr. Garnek György 80 kr. Harmath József 40 kr. Wellmann Samu 10 kr. Összesen 38 frt 20 kr.

Szentmihályfalvi levél.

Szentmihályfalván a modern stílusban megújított unitárius torony bevezése alkalmával szentelési ünnepély és tánczvigalom volt e hó 16-án

A templomi ünnepélyen — hol a dalkör is énekelt — helybeli lelkész Dali Ádám tartott alkalmi beszédet, alapigéül véve péld. 18. r. 10. v. eme szavait: Erőss torony az Urnak neve, ahoz folyamodik az igaz és bátoraságos léssen.

Estve a helybeli dalkör egy igen alkalmas berekben, az említett toronyba állítandó óra javára egy oly szép tánczvigalmat rendezett, a minőt e környéki falvak közül régtől fogva csak Szentmihályfalva tud előállítani. Sokan voltak Tordáról és a környékbeli falvakból, valamint az azonnapi beszállásolt katonaságból a tisztikar is szépen volt képviselve. Szünet alatt a dalkör énekelt.

Felülfizetések: Lukács Gábor 1 frt. Zsigmond Elek és neje 1 frt. Nagy Lőrincz, Bajka Mózes 2—2 frt. Fülepp Máriskó, Pálfi János, Dali Ádámné 1—1 f. Tóth Lajosné, Tóth Ilka, Bajka Kati, Halmágyi Ida, br. Venhárd kapitány,

Létai Domokos, Moldován Valerius, Bálint Gyula, Bajka Sándor, Fülepp Pál, dr. Adorján Jenő, N. N. 50—50 kr. Melyet a rendezőség szives köszönete mellett hozok nyilvánosságra.

A bevétel az 50 frtot meghaladta. Az említett célra mintegy 32 frt tiszta jövedelem jutott. — m.

CSARNOK.

Tisztelt Szerkesztő úr!

I.

Becses felhívásának, hogy Madagáskári utazásamról az „Aranyosvidék“ részére néhány tárczát írjak: szivesen tennék eleget, csak attól félek, hogy ha olyan dolgokról írok, melyeket mindenki tud már, — nem költöm fel a t. olvasó érdekltségét, ha pedig oly val mit írok, mit még nálunk senki sem tud — nem talállok hívő közönségre.

Mert hát furcsán vagyok én tordai barátaimmal! . . . Társaságokban, mindég arra kérnek, hogy Madagáskáról beszéljek, — s midőn kérdéseikre megfelelek, kíváncsiságukat kielégítettem — azt mondják: „persze! te mondhatnánk nekünk akár mit, mert jól tudod nem járhatunk végire, ha igaz-e! Hanem ilyeneket még se mondj, mert senki sem hiszi el!“

Ilyenkor Raniarivo Hova főnemes és Mahamhó kormányzója jut eszembe, ki szintén felkért, hogy beszéljek nekik valamit Európáról különösen pedig arról, hogy milyen hideg van itt télen?

— Bizony, felelém — nálunk télen olyan hideg van, hogy minden meg fagy.

— De hát milyen az, mikor valami meg fagy?

— Hát csak olyan, hogy a víz megkeményedik, mint egy darab só, épen úgy lehet fejszével vágni, mint ezt.

Lett erre nagy álmélkodás a hallgatók között, de a kormányzó hozzám jött, s bizalmasan megveregetve vállamat, így szólt.

— Jó, jó! csak beszéljen nekünk akár mit, hiszen mi egy sem tudhatjuk azt — hanem ilyeneket csakugyan ne mondjon, mert senki sem hiszi el. Most az egyszer túl lőtt a célon a mi kedves vendégünk!“

De hát mégis rá szánom magamat, mert ha Tordán nem is hiszik el mind a mit írok, de a vidéki olvasó-közönség közt talán akad ki nem táplálkozó a Lehet, vagyis Aranyosvidék, s így részben még hívőközönségre is számíthatok.

Mert hát sajtóságos hatása van annak az Aranyosviznek! A ki azt egyszer megszokja, vissza sóhajtoz utána, annak hiában beszélünk a legtisztább havasi forrás vizéről is, ő azért mégis azt tartja — a saját természetű rizling bora után — a legjobb italnak!

Pedig bizon sok minden van abban a vízben! kivált mikor a kocsis felfelé áll belé lovaival, s méregetés közben beszélget a mellette szapult ruhát sujkoló szolgálóval! . . .

Hiában! mindig igaz marad az, hogy „de gustibus non est disputandum!“

Különös valami is az az izlés! Madagáskár szigetén pl. az ananászt éretlenül szereti megenni a benszülött, az őszi barackot pedig zülden szedi le, — megreszeli, citromot facsar bele, — hozzá kever egy nagy adag paprikát, s azt állítja, hogy az valami kitünő csemege!

Hanem mára elég is ennyi, holnap írok Madagáskár fővárosáról és a királynénál töltött estélyemről . . . a ki pedig nem fogja elhinni, ajánlom menjen oda és járjon végire.

Z. Kiss Elek.

Sz. 4676.
1891. tkvi.

Arverési hirdetményi kivonat.

A tordai kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Kugler Dávidnak végrehajthatónak Gyib Tódor végrehajtást szenved elleni 672 frt 13 és fél krajczár tőkekövetelés és járuléki iránti végrehajtási ügyében a tordai kir. törvényszék (a tordai kir. járásbírósk. területén levő közép-peterdi község határára fekvő a közép-peterdi III. rész 42. sz. tjkvben A + 1—10 r. és 13—15 r. sz. a. foglalt ingatlanokból Gyib Tódort megillető $\frac{1}{2}$ rész tulajdon jutalékára az arverést összesen 1085 frt 65 krban ezennel megállapított kikiáltási árban elreudelte és hogy afebbebb megjelölt ingatlanok 1891. évi szept. hó 29-ik napján d. 9 órakor ezen kir. törvényszék írkönyvi irodájában megtartandó nyilvános arverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Arverezni szándékozik tartoznak az ingatlanok becsárának 10% át, vagyis 108 frt 57 kr készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42-ik §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi novemberhó 1-én 3333. sz. alatt kelt igazságügyminister rendelet 8-ik §-ában, kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t.-cz. 170 §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Tordán, 1891. évi június hó 16-án.

Solymosi Miklós,
kir. törvényszéki bíró

Eladó buteliás borok!

Nagyban és kicsinyben.

Van szerencsém a t. fogyasztó-közönség becses tudomására hozni, hogy

Gönczi Iózesf úr főtéri husüzletében

egy nagy borrhaktárt

rendeztem be, hol a legkitünőbb rizling, muskotály, aranyosmelléki borok kaphatók. $\frac{2}{10}$ —1 literes üvegekben. Litere 46 kr

A legkitünőbb borok állanak t. vevőim rendelkezésére és tömeges megrendeléseknél 2% engedmény adatik. Viszont elárusítók kedvezményben részesülnek. — Pinczém és borkezelésem tisztasága és pontossága által azon kellemes helyzetbe jntottam, hogy t. vevőimet várakozáson felül is ki fogom szolgálhatni.

Tisztelettel

Ferenczi Árpád.
borkereskedő.

Van szerencsém becses tudomására hozni, hogy a legújabb fogtechnikai eszközeimmel ellátva Torda városában Gát-utca régi (Szaniszló-utca) 6. szám alatt saját házamnál

fogorvosi műtermemben

készítek egyes mint egész

LÉGNYOMATU FOGSOROKAT

kautschuk foglalásban és ezekhez a legjobb amerikai és angol gyártmányu műfogakat.

Továbbá ajánlom magamat mindenféle fogászati műveletekre, u m: egész elromlott fogak és gyökerek a legnagyobb ügyelettel és csekély fájdalommal huzom ki, szuvas fogak arannyal, platinnal, ezüsttel és más jónak bizonyult tömőanyagokkal betömésére, fogak tisztítására (a természetes fehérség visszaadására), valamint odvas fogak fájdalma „fogbéllob“ azonnali és biztos megszüntetésére, melyek a legnagyobb pontossággal teljesíttetnek.

Készítményeim jósága és tartósságáról, valamint szakavatottságomról felelősséget vállalok és minden igyekezetem oda fog irányulni, hogy becses pártfogását minden tekintetben kiérdemeljem.

Teljes tisztelettel

Kioreán József,
technikai fogművész.